

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

**КАЛАШНІКОВ А.О., АСПИРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

Проаналізовано особливості інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств в залежності від ефективності їх діяльності. Здійснено оцінку впливу окремих факторів на інвестиційне забезпечення підприємств, що здійснюють прибуткову та збиткову діяльність.

The features of the investment ensure of agricultural enterprises depending on their performance was analyzed. The estimation of the impact of individual factors on investment ensure of agricultural enterprises engaged in profitable and unprofitable activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Підвищення рівня інвестиційного забезпечення сільського господарства сприяє нарощуванню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та поліпшенню її якості, отриманню конкурентних переваг, зростанню результативності галузі, а також зміцненню продовольчої безпеки країни. Можливості здійснення інвестиційної діяльності підприємств формуються за рахунок різноманітних ресурсів, однак основним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал у сільськогосподарських підприємствах України є власні кошти, отримані у результаті звичайної господарської діяльності та за рахунок амортизаційних відрахувань. Саме генерування власних інвестиційних ресурсів завдяки прибутковій господарській діяльності є найстабільнішим джерелом і передумовою інвестиційного процесу в державі [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств досить ґрунтовно досліджуються у наукових працях таких вчених як Ю.О. Лупенко та М.І. Кісіль [2], Т.В. Майорова [3], А.П. Павлюк, П.Т. Саблук та М.Ю. Коденська [4] та ін. Однак, на наш погляд, недостатньо уваги приділяється визначенню особливостей інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств в залежності від ефективності їх діяльності.

* Науковий керівник – Гуторов О.І., д.е.н., професор

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є оцінка впливу окремих факторів на рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств в залежності від ефективності їх діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою поглибленого аналізу особливостей впливу різних факторів на рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств, нами було сформовано досліджувану сукупність, у яку увійшли 376 підприємств Харківської області, що мають у розпорядженні площу сільгоспугідь, складають форму 50 с.-г. і здійснювали у 2012 році інвестиції.

В цілому по сукупності підприємств, рівень рентабельності яких дорівнює 21,5%, в розрахунку на одиницю площі угідь отримано 1123 грн. прибутку та здійснено інвестиції в основний капітал на суму 864 грн. (табл. 1). Водночас, по групах підприємств з різною ефективністю діяльності мають місце відмінності як у рівні інвестиційного забезпечення, так і в показниках діяльності. Так, до групи прибуткових підприємств (понад 86% сукупності) увійшли суб'єкти господарювання з середнім розміром землекористування 2,7 тис. га, чисельністю працюючих 58 осіб, більш високим рівнем спеціалізації на виробництві продукції тваринництва, рівень рентабельності яких перевищує 30%, а розмір прибутку на одиницю площі становить 1,5 тис. грн. При цьому, даними підприємствами здійснюються інвестиції в розмірі 848 грн. на 1 га, що на 107 грн. менше, ніж в групі збиткових підприємств. Як бачимо, підприємства, що більше забезпечені земельними та трудовими ресурсами, мають переважно рослинницьку спеціалізацію і здійснюють збиткову діяльність в галузі рослинництва та тваринництва, отримуючи 1055 грн. збитку на 1 га інвестують, у свою чергу, 955 грн. на одиницю площі угідь.

Для поглиблення дослідження впливу окремих факторів на рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Харківської області було здійснено кореляційно-регресійний аналіз. При проведенні аналізу результативним показником (y) визначено інвестиції на 1 га сільгоспугідь, грн., у якості факторів: X_1 – рівень рентабельності (збитковості), %; X_2 – частка зернових в доході від реалізації, %; X_3 – частка соняшнику в доході від реалізації, %; X_4 – частка молока в доході від реалізації, %; X_5 – дохід від реалізації в розрахунку на 1 га сільгоспугідь, грн.; X_6 – площа угідь на 1 працівника, га/чол.

Таблиця 1

**Показники інвестиційного забезпечення та ефективності
діяльності сільськогосподарських підприємств
Харківської області у 2012 р.**

Показники	Всього по підприємствах	з них	
		прибуткові	збиткові
Кількість підприємств	376	325	51
Площа с.-г. угідь на 1 підприємство, га	2765	2735	3014
Кількість працюючих на 1 підприємство, чол.	61	58	79
Інвестиції на 1 га с.-г. угідь, грн.	864,0	848,2	954,9
Дохід від реалізації с.-г. продукції на 1 га, грн.	6335,4	6465,8	5581,7
Частка галузі тваринництва в доході від реалізації, %	16,2	17,1	10,5
Прибуток (збиток) на 1 га с.-г. угідь, грн.	1123	1500	-1055
Рівень рентабельності (збитковості), %	21,5	30,2	-15,9
у т.ч. рослинництва	24,8	35,0	-14,9
тваринництва	7,1	11,1	-23,4

Джерело: розраховано автором на підставі даних Головного управління статистики у Харківській області [5]

Водночас, нами було поставлено на меті визначити особливості впливу даних факторів на інвестиційне забезпечення в прибуткових та збиткових підприємствах (табл. 2).

Виконаний статистичний аналіз даної вибірки в цілому показує, що залежність рівня інвестиційного забезпечення від заданих факторів відбувається за лінійним законом:

$$y = -66708,7 - 23,1 + 703,8 + 668,5 + 793,9 + 0,3 + 32,1 \quad (1)$$

Коефіцієнт кореляції по даній сукупності підприємств складає 0,990, а коефіцієнт детермінації 0,981, що свідчить про високий ступінь зв'язку між інвестиційним забезпеченням та досліджуваними факторами. За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що рівень інвестиційного забезпечення тим вищий, чим менший рівень рентабельності та чим більші земленавантаження,

обсяги чистого доходу від реалізації на одиницю площі та питома вага зернових, соняшнику та молока в структурі чистого доходу. Однак, виходячи із значень t-критерію Стьюдента для кожного фактора, статистично незначущими у даній моделі є фактори рентабельності та землевантаження. В свою чергу, згідно значень бета-коефіцієнтів, значну ступінь впливу на інвестиційне забезпечення підприємств мають лише обсяги чистого доходу в розрахунку на одиницю площі та у меншій мірі - частка в доході від реалізації зернових, соняшнику та молока. Так, чистий дохід від реалізації сільськогосподарської продукції є найбільш вагомим фактором – його питома вага серед інших складає понад 98%.

Проведений статистичний аналіз вибірки прибуткових підприємств показує, що залежність рівня інвестиційного забезпечення від заданих факторів визначається рівнянням:

$$y = -68549,6 - 21,3 + 741,8 + 697,9 + 792,6 + 0,3 + 17,9 \quad (2)$$

В свою чергу, у вибірці збиткових підприємств залежність рівня інвестиційного забезпечення від заданих факторів визначається рівнянням:

$$y = 6630,898 + 2,051 - 49,867 - 68,019 - 50,935 + 0,066 - 15,232 \quad (3)$$

Коефіцієнти кореляції та детермінації по групах прибуткових і збиткових підприємств свідчать про щільний зв'язок між рівнем інвестиційного забезпечення та досліджуваними факторами. Так, коефіцієнт кореляції по сукупності прибуткових підприємств дещо вищий, ніж у збиткових - 0,993 і 0,920, а коефіцієнти детермінації – 0,986 і 0,846 відповідно. За результатами проведеного аналізу встановлено, що частина виділених факторів знаходиться в оберненому зв'язку з рівнем інвестиційного забезпечення. Насамперед це стосується рівня рентабельності у прибуткових підприємствах, тоді як у збиткових - землевантаження та питомої ваги зернових, соняшнику і молока в загальних обсягах чистого доходу. Згідно з аналізом значущості коефіцієнтів рівняння множинної регресії за t-критерієм Стьюдента значна частина виявлених факторів несуттєво впливає на рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Харківської області. Якщо у групі прибуткових підприємств до таких факторів належать лише показники рентабельності та землевантаження, то у збиткових - статистично значущим є лише чистий дохід від реалізації сільгосппродукції.

Таблиця 2

**Показники інвестиційного забезпечення та ефективності
діяльності сільськогосподарських підприємств
Харківської області у 2012р.**

	Бета- коефіцієнти	Коефіцієнти регресії	Парні коефіцієнт и кореляції	Питома вага окремих факторів, %
в цілому по сукупності підприємств				
Початок відліку	-	-66708,7	-	-
x_1	-0,004571	-23,1	-0,024246	0,1
x_2	0,070168	703,8	-0,107707	0,7
x_3	0,068641	668,5	-0,104467	0,7
x_4	0,052380	793,9	-0,024934	0,1
x_5	1,009578	0,3	0,987693	98,2
x_6	0,009119	32,1	-0,071615	0,1
Сума	-	-	-	100,0
по прибуткових підприємствах				
Початок відліку	-	-68549,6	-	-
x_1	-0,003704	-21,3	-0,035992	0,1
x_2	0,065691	741,8	-0,117054	0,8
x_3	0,065039	697,9	-0,115805	0,7
x_4	0,045334	792,6	-0,026136	0,1
x_5	1,011520	0,3	0,990964	98,1
x_6	0,004807	17,9	-0,075922	0,1
Сума	-	-	-	100,0
по збиткових підприємствах				
Початок відліку	-	6630,898	-	-
x_1	0,005269	5,051	-0,097642	0,1
x_2	-0,093119	-49,867	-0,342492	3,8
x_3	-0,104080	-68,019	-0,327948	4,0
x_4	-0,067317	-50,935	-0,072841	0,6
x_5	0,835646	0,066	0,911286	89,9
x_6	-0,052435	-15,232	-0,276516	1,7
Сума	-	-	-	100,0

Джерело: розраховано автором

Висновки. За результатами проведених досліджень виявлено відмінності у формуванні інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Харківської області залежно від ефективності їх діяльності. В збиткових підприємствах на рівень інвестиційного забезпечення суттєвий вплив здійснює лише один з досліджуваних факторів – чистий дохід від реалізації сільгосппродукції, тоді як в прибуткових підприємствах на збільшення рівня інвестиційного забезпечення впливають не лише обсяги, а й структура чистого доходу. Причиною таких відмінностей є те, що являючись найбільш рентабельними, соняшник та зернові культури виступають одними з головних джерел прибутку та подальших інвестиційних вкладень сільгосп підприємств, в той час як виробництва молока потребує додаткових інвестиційних вкладень у виробничі потужності.

Література.

1. Павлюк А.П. Щодо особливостей та напрямів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у післякризовий період / А.П. Павлюк, Н.С. Медведкова // Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1053/>

2. Лупенко Ю.О. Інвестиційний розвиток сільського господарства Київської області / Ю.О. Лупенко, М.І. Кісіль, М.Ю. Кожем'якіна, М.М. Кропивко, С.В. Лук'янець, С.М. Ковальов, Т.В. Мацибора. - К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 86 с.

3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / [Т.В. Майорова]; - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.

4. Саблук П.Т. Концептуальні засади розробки і реалізації інвестиційних програм в аграрно-промисловому виробництві / П.Т. Саблук, М.Ю. Коденська. – ННЦ ІАЕ, 2012. – 46 с.

5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/>